

Státní okresní archiv Cheb

Archiv obce Vojtanov

1872-1943

Inventář

EL NAD č.: 52

AP č.: 1525

Marie Bortelová

Cheb 2010

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	6
III. Archivní charakteristika archivního fondu	7
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	8
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování inventáře	9
Seznam použitých pramenů a literatury	10

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	11
Příloha č. 2: Popis členění inventárního seznamu	12
Inventární seznam	13

I. Vývoj původce archivního fondu

Obec Vojtanov leží asi 6 km severozápadně od Františkových Lázní a 250 m od státní hranice s Německem. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1299. Ve starých českých pramenech lze pro obec najít také označení Voitesrewt, Voydensrewt, Fodereut, Ffodersrewt, Voitesreit, Voitiersreuth. V roce 1322 se uvádí Zadní Vojtanov (Voydensrewt daz verer) a Přední Vojtanov (Voydensrewr daz neher).

Už v roce 1329 začal chebský klášter sv. Kláry kupovat vojtanovské statky. V pozemkové knize klarisek jsou uvedeny koupě v letech 1426, 1427, 1428 v Předním Vojtanově. Ve stejné době kupovali vojtanovské statky také chebští patriciové, chebští křížovníci a také město Cheb. Roku 1438 ze 45 usedlostí patřilo 22 klariskám, 20 statků městu Cheb a 2 statky křížovníkům. Vojtanov byl tehdy největší vsí na Chebsku. V roce 1452 vypálili čeští bojovníci Přední Vojtanov a řada usedlostí zanikla. Chebský měšťan, který žil v Chebu v letech 1455-1493, se jmenoval podle svého majetku ve Vojtanově Prokop Vodersreuter. V roce 1455 měl své sílo ve Vojtanově. Jeho potomci žili až do roku 1561 v Chebu.

Přední Vojtanov patřil do roku 1394 pod farnost ve Skalně, v letech 1395-1564 ke katolické faře v Horních Lomanech, v letech 1565-1628 pod sousední saskou evangelickou farnost v Schönbergu a od roku 1629 opět pod katolickou faru v Horních Lomanech. Zadní Vojtanov patřil do roku 1395 ke katolické faře Skalná, v letech 1396-1529 ke katolické faře v Schönbergu a od roku 1653 ke katolické faře v Horních Lomanech.

Už počátkem 17. století byla ve Vojtanově evangelická putovní škola, která se stěhovala od statku ke statku. V roce 1835 byla postavena ve Vojtanově škola, která byla v roce 1878 dvoutřídní.

Do roku 1850 patřil Vojtanov pod panství sv. Klára Cheb a žilo v něm 324 obyvatel v 50 domech. Po roce 1850 patřil pod správní okres Cheb, soudní okres Skalná.

Organizaci místní samosprávy předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Zákon o prozatímním obecním zřízení č. 170 ř. z. ze dne 17. března 1849 (tzv. Stadionovo prozatímní zřízení) zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů ve správě venkovských obcí, kde dosud zastupovali vrchnost venkovští rychtáři a konšelé, kteří byli pověřeni vykonáváním částečné a obecné samosprávy, a zaručil nově ustaveným obcím základní práva, mezi něž patřily např. svobodné volby zástupců nebo samostatné vyřizování vlastní agendy. Obce se staly nejnižšími články a instancemi územní samosprávy.

Ke zvolení prvních zastupitelských sborů došlo po vydání volební instrukce ze dne 8. dubna 1850. V každé obci byly zřízeny dva orgány – na tři roky volený obecní výbor a obecní

představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo – starostu a alespoň dva radní.

V letech 1850-1855 patřil Vojtánov do správního okresu Cheb, v letech 1855-1868 do správního okresu Skalná a od roku 1868 opět do správního okresu Cheb. V roce 1868 byla k obci přičleněna osada Hagengrün (Zelený Háj).

Po vydání Říjnového diplomu byl roku 1862 vydán rámcový říšský obecní zákoník, který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné po vydání zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 vešlo v platnost obecní zřízení a volební řád pro Moravu a Čechy, které se vztahovalo na všechny obce s výjimkou statutárních měst a v mnohém navazovalo na Stadionovo prozatímní obecní zřízení.

V letech 1874-1878 byl starostou obce Schmidt Andreas, v letech 1879-1884 Bartl Wolfgang Adam, 1885-1901 Bartl Georg Adam, 1901-1904 Wensinger Georg, 1905-1907 Deistler Johann, 1908-1911 Prüller Georg Thomas, 1911-1914 Frank Johann. Podle sčítání lidu v roce 1910 měla obec Vojtánov 66 domů, 590 obyvatel. K obci patřila osada Hagengrün s 88 obyvateli ve 13 domech a mlýn Oeschelmühle.

Velkým přínosem pro obec bylo dokončení stavby nové státní silnice v roce 1829. Vedla z Františkových Lázní přes Horní Lomany a Vojtánov do Bad Brambach. V letech 1830-1865 byla v provozu tzv. "jezdící pošta" Františkovy Lázně - Adorf s přípoji do Zwickau, Lipska a Erfurtu. Podstatnou změnu pro obec přinesla stavba železniční tratě saské dráhy Cheb - Reichenbach v roce 1865. Vojtánov tak dostal svou třetí část - nádraží. Počet obyvatel stoupl z 324 na 493 v roce 1869 a v roce 1880 už byl počet osob 610.

Zvláštností Vojtánova bylo, že kromě obecné dvoutřídní školy byla v roce 1878 otevřena u nádraží jednotřídní soukromá evangelická škola pro děti saských železničářů, kterou vydržovalo Sasko.

V roce 1880 byla v obci zřízena poštovní úřadovna a od roku 1887 poštovní úřad a telegraf. Dále zde byla pobočka celního úřadu I. třídy s expoziturou, 2 technické kontroly a královský saský celní úřad.

Vojtánov se neustále rozvíjel hospodářsky a společensky. V roce 1883 byl založen sbor dobrovolných hasičů a dále zde působily spolky - mužský pěvecký, spolek mladých, německý kulturní spolek, ovocnářský spolek, německý sportovní spolek.

V letech 1910-1911 byla obec elektrizována. Elektrické vedení vedlo přes Hazlov, Vojtánov a Skalnou do Hartoušova a zásobovalo přilehlé obce elektrickým proudem.

Obyvatelstvo se živilo převážně zemědělstvím. Počátkem 20. století vstoupil do obce textilní

průmysl. V roce 1907 byla otevřena textilní továrna plauenské firmy Listner a Buchheim a v roce 1909 přibyla další textilní továrna Hüttner, která se po 1. světové válce v roce 1919 změnila na tkalcovnu.

Po vzniku ČSR vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení č. 75/1919 Sb., zákon o řádu volení v obcích a č. 76/1919 Sb., o novele k obecnímu zřízení. Podle novely stálo v čele obce obecní zastupitelstvo (dříve obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dříve obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Rada plnila rovněž funkci obecního trestního senátu, který byl tvořen obvykle starostou a dvěma radními.

Působnost obecního úřadu se dělila na samostatnou (správa obecního jmění a obecních záležitostí, dohled na bezpečnost majetku, péče o chudé a dobročinné ústavy, účast na správě místních škol, výkon policie) a přenesenou (záležitosti soudní, politické, vojenské, berní a důchodkové). Dohled nad obecním úřadem náležel okresnímu zastupitelstvu a zemskému výboru.

V letech 1914-1930 zastával funkci starosty Emanuel Braun, v letech 1930-1932 Sommer Andreas, 1932-1938 Diener Johann. Obecní úřad byl postaven v roce 1901 a sídlil v domě čp. 69.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938-1945 vstoupil v platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Vznikla tzv. Říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland) a celé území se rozdělilo na venkovské a městské okresy (Landkreise a Stadtkreise). Ve venkovských okresech byly utvořeny úřady landrátů (Der Landrat), navazující na prvorepublikové okresní úřady. Došlo k faktické likvidaci územní samosprávy. Správu obce tak zastával pouze starosta. Zastupováním starostů byli pověřeni tzv. přidělcenci. Další obecní orgán představovala obecní rada, která zajišťovala kontakt mezi obecní správou a obyvateli obce. Kromě obecních radů existovali ještě poradci, kteří vykonávali poradní činnost pro starostu. Významný vliv na správu obce měl i zmocněnec NSDAP.

Vojtanov patřil pod Landrát Cheb. Z pověření NSDAP byla roku 1938 jmenována nová obecní rada ve složení Ritter Felix, Hofmann Adam, Hubert Johann, Deistler Johann, Rauch Andreas. Starostenský úřad zastával v letech 1938-1944 Bartl Adam, kterého vystřídal Rauch Walter a ten byl také posledním starostou obce.

V roce 1938 byl ve Vojtanově postaven říšský obilný sklad, který byl největší v Sudetech a mohl pojmout až 550 železničních vagonů obilí k uskladnění.

Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 obecní úřady zanikly a byly nahrazeny místními národními výbory, v obcích s převážně německy mluvícím obyvatelstvem pak dočasně místními správními komisemi

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Kde a v jakých prostorách byly dokumenty původce uloženy před ukončením jeho činnosti se nepodařilo zjistit.

Z nalezené poznámky na spisech je zřejmé, že první část dokumentů z let 1872-1943 (1 karton o rozsahu 0,12 bm) byla předána do SOkA Cheb dne 10. 6. 1955 Místním národním výborem Vojtanov. Tento přírůstek nebyl zaevidován, a proto tak bylo učiněno dodatečně až při revizi archivních souborů v roce 1993 - číslo přírůstku 810. Dne 9. 9. 2003 byla ze SOA Plzeň delimitována 1 složka dokumentů z roku 1940 o rozsahu 0,01 bm - číslo přírůstku 66/03.

Původní spisový plán se nedochoval. Na spisech nejsou žádné signatury, které by vypovídaly o tom, že by byly nějak tříděny. Jsou pouze opatřeny prezentačním razítkem a číslem jednacím z podacího protokolu. Spisovenské pomůcky se nedochovaly.

V době od archivního převzetí až do zahájení současné inventarizace nebyly provedeny žádné restaurátorské zásahy a nebyla provedena vnitřní skartace.

Vzhledem k malému množství dochovaného materiálu je zřejmé, že došlo k jeho ztrátě či zničení ještě před převzetím do archivu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Časový rozsah archivního fondu Archiv obce Vojtanov je 1872-1943.

V inv. č. 6 je zařazena stavební dokumentace z let 1883-1939. V této dokumentaci jsou dle čísel popisných seřazeny stavební spisy, které obsahují kompletní dokumentaci staveb v obci - žádosti o povolení stavby, plány staveb a rekonstrukcí objektů, povolení ke stavbám.

Část archivního souboru (karton spisů) byla uspořádána formou prozatímního inventárního seznamu pracovníkem Okresního archivu Cheb Jaroslavem Slavíkem v roce 1960. V roce 2009 bylo přistoupeno k novému zpracování.

Vzhledem k tomu, že nebyl nalezen žádný spisový plán, byl archivní soubor uspořádán podle umělého schématu - Metodického návrhu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce vydaného Archivní správou MV Praha dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000.

Knihy a spisovenské pomůcky se nedochovaly. Spisový materiál byl rozdělen podle skupin umělého pořádacího schématu.

Před zpracováním měl archivní soubor 1 karton spisů a měřil 0,13 bm. Po inventarizaci archivní soubor Archiv obce Vojtanov obsahuje 2 evidenční jednotky a měří 0,22 bm. Rozdíl v metráži archivního souboru vznikl tím, že 1 karton o rozsahu 0,01 bm obsahoval pouze rozpočty obce a druhý karton o rozsahu 0,12 bm byl přeplněný a evidenční karty obyvatel v něm byly uloženy ve dvou řadách.

Vnitřní skartace fondu při inventárním zpracování nebyla provedena.

Písemnosti fondu náleží do I. a II. kategorie. Podle Přílohy č. 3 k zák. č. 499/2004 Sb. jsou v I. kategorii zařazeny zápisy ze schůzí zastupitelstva obce - inv. č. 3.

Po jazykové stránce je fond německý.

Fyzický stav fondu je vcelku dobrý a nejsou nutné restaurátorské zásahy.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Materiál archivního souboru Archiv obce Vojtanov je torzovitý. Vzhledem k útržkovitosti dochovaného materiálu je studium pouze omezené. K badatelskému využití lze doporučit policejní přihlášky obyvatel obce a policejní přihlášky cizích státních příslušníků (inv. č. 5), stavební dokumentaci (inv. č. 6).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování inventáře

Archivní soubor uspořádala, inventární seznam a úvod sestavila v říjnu a listopadu 2009 Marie Bortelová ve Státním okresním archivu Cheb.

Cheb, 14. 6. 2010

Marie Bortelová

Seznam použitých pramenů a literatury

- Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis, Pragae 1938, s. 183 - 200, 208
- Heimatkreis Eger. Geschichte einer deutschen Landschaft in Dokumentationen und Erinnerungen, vyd. Lorenz Schreiner, Amberg 199, s. 507 - 509
- Orts-Repetorium für das Königreich Böhmen, Praha 1913, s. 79
- Ottův slovník naučný, XXVII. díl, vyd. J. Otto, Praha 1908, s. 894
- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 - 1970, I. - II. díl, Praha 1978
- Seznam míst v království Českém, Praha 1893, s. 275
- Statistický lexikon obcí ČSSR 1982, II. díl, Praha 1984
- Zeidler Kurt: Voitersreuth das Dorf an der Grenze, Passau 1987
- Zprávy státního úřadu statistického republiky Československé, ročník XXVII, č. 1 - 16, Praha 1946, Seznam obcí v zemi České podle stavu z prosince 1945, s. 25

Příloha č. 1

Seznam použitých zkratek

AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
č.	číslo
čp.	číslo popisné
ČSR	Československá republika
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
inv. č.	inventární číslo
mj.	mimo jiné
MV	ministerstvo vnitra
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	sbírka
sv.	svatý
tzv.	tak zvaný
zák.	zákon

Příloha č. 2

Popis členění inventárního seznamu :

	Čas. rozsah	Inv. č.
A. Obecní úřad 1850-1945		
I. Spisový materiál		
I. 1 Spisy		
1. Obec a její správa	1872-1943	1-3
2. Správa obecního majetku	1940	4
3. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek	1883-1943	5-7
5. Spolupůsobení ve státních záležitostech	1940-1941	8-9

Inventární seznam

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Číslo ev. j.
---------	-----------	-------	---------------	--------------

A. Obecní úřad 1850-1945

I. Spisový materiál

I. 1 Spisy

1. Obec a její správa

1.2 Evidence občanů, domovské právo

1	Domovské právo - žádosti o udělení, domovské listy	1872-1938	N 1
---	--	-----------	-----

1.5 Všeobecná správní činnost obce

2	Zápis o přísaze obecní rady	1939	N 1
3	Zápisy ze zasedání obecní rady	1941-1943	N 1

2. Správa obecního majetku

2.3 Rozpočtové hospodaření obce

4	Rozpočet obce	1940	N 1
---	---------------	------	-----

3. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

3.1 Bezpečnost osob a majetku

5	Policejní přihlášky obyvatel obce Vojtanov, řazeno abecedně (A - R)	1938-1943	N 1
5	Policejní přihlášky obyvatel obce Vojtanov, řazeno abecedně (S - Z)	1938-1943	N 2
5	Policejní přihlášky obyvatel osady Zelený Háj, řazeno abecedně (B - Z)	1938-1943	N 2
5	Policejní přihlášky cizích státních příslušníků	1940-1943	N 2

3.7 Stavební a požární záležitosti

6	Projektová dokumentace - žádosti o stavební povolení, plány	1883-1939	N 2
7	Stavba obecního domu včetně odhadu nákladů	1901	N 2

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Číslo ev. j.
------------	-----------	-------	------------------	-----------------

5. Spolupůsobení ve státních záležitostech

5.5 Zemědělství, lesnictví, myslivost, rybolov

8	Soupis sedláků s výměrou nad 7,5 hektarů	1940	N 2
9	Soupis vlastníků dědičných statků	1941	N 2

Název archivní pomůcky: Archiv obce Vojtanov
Značka archivního souboru AO Vojtanov
Časový rozsah: 1872-1943
Počet evidenčních jednotek: 2 (2 kartony)
Počet inventárních jednotek: 9
Rozsah v bm: 0,22 (kartony - 0,22 bm)
Stav ke dni: 14. 6. 2010
Zpracovatel archivního
souboru: Marie Bortelová
Zpracovatel archivní
pomůcky: Marie Bortelová
Počet stran: 16
Počet exemplářů: 5
Schválil: Mgr. Karel Halla
dne 14.6. 2010 - č.j. SOAP/020 - 0420/2010